

AZ ELSŐ VILÁGHÁBORÚ ELŐZMÉNYEI

AZ IMPERIALIZMUS

- A saját nemzet világhatalmának biztosítása válik eszményképpé
- Cél: impérium kiépítése
- Profitot hozó idegen területek megszerzése

ANGLIA

- A kapitalizmus fellegvára: világbirodalmi pozíció
- Célja: India birtoklásának biztosítása + további területek megszerzése
- Afrikai gyarmatai: Egyiptom, Szudán, Kenya, Rhodesia, Nigéria, stb + Cecil Rhodes terve: fokföldi vasútvonal építése
- Az ázsiai angol gyarmatokhoz vezető legrövidebb út: Gibraltár- Szezi-csatorna-Áden
- Vetélytárs: Németország – Drang nach Osten (Törökország + a Közel-kelet felé akar terjeszkedni) + a német hadiflotta fejlesztése
- Köv.: Hadiflotta fejlesztésének a programja
- az angol kormány Franciaországhoz és Oroszországhoz közeledik:

AZ ANTANT létrejötte

- 1893. orosz-francia szövetség (ok: II. Vilmos agresszív külpolitikája miatt az oroszok a franciák felé közelednek)
- Német flottaépítési program köv.: az angolok a franciákhoz közelítenek + saját flottaépítési program
- 1904. angol-francia szövetség: entente cordiale: Németország ellen irányul
- 1905. Első marokkói válság – Marokkó: felkelés – II. Vilmos Tangerbe hajózik – a szultánnal, mint független uralkodóval beszélt
- Algeciras: nemzetközi konferencia- rendezik a problémát (az angolok a franciák mellé álltak)
- 1907. Orosz-angol szövetség: ok: a meggyengült Oroszország nem jelent komoly veszélyt Angliának – ezzel létrejön az antant

FRANCIAORSZÁG

- Sikeres gyarmatszerző politika: Algéria, Tunézia, Szenegál, Indokína, Marokkó, Nyugat-Afrika
- Vetélytárs: Németország
- Ok: Elzász-Lotharingia
- Gyarmati versengés is – Marokkó
- Franciaország európai politikája: lengyel, cseh, román, délszláv nemzeti törekvések támogatása, mivel ez gyengíti NO-t és a Monarchiát.

OROSZORSZÁG

- Gyarmatosítás: Ázsiában – Nyugat-Szibériából kiindulva dél felé – Perzsiáig és Afganisztánig
- Mandzsúria és Korea feletti protektorátus
- Kaukázosuntúl: Azerbajdzsán, Örményország megszerzése Perzsiától
- Balkán: Bulgáriában befolyás
- Orosz probléma: a nagyhatalmi politikával nem tartott lépést a belső gazdasági és társadalmi fejlődés
- A századforduló idején indul meg a felgyorsuló gazdasági fejlődés - jelentős tényezői:
- Francia tőkebehatolás
- kelet-szibériai vasútvonal építése
- Orosz cél: a Török Birodalom szerepének átvétele+melegtengeri kikötők megszerzése
- De: Anglia ellenállása (Gibraltár miatt)
- Másik vetélytárs: Németország – ok: Drang nach Osten politika (a német terjeszkedés fő iránya a Törökország – bagdadi vasút!) – ez az ellentét kerül előtérbe
- Ázsiai terjeszkedés miatt fő ellenfele: Japán
- 1904/05. orosz- japán háború – köv: Antant létrejötte

AZ EGYESÜLT ÁLLAMOK

- A legdinamikusabb gazdasági fejlődés itt
- 1823. Monroe-elv: Amerika az amerikaié
- Gyarmatszerés: Hawaii (Pearl Harbour); Kuba feletti protektorátus (1898. – a spanyol gyarmatosítás kegyetlenségeire hivatkozva USA háborút robbantott ki – ez volt az első háború, ami a gyarmatok újrafelosztásáért folyt), további gyarmatok: Puerto Rico, Fülöp-szigetek, Guam-szigetek, Wake, Szamoa,
- 1914. A Panama-csatorna megnyitása: lehetővé teszi az USA keleti és déli partvidékének az összeköttetését a Csendes-óceáni térésséggel és Dél-Amerika nyugati partvidékével
- Tőkebehatolás Közép-és Dél-Amerikába – köv.: itt az USA megszerzi a legfőbb piacokat és nyersanyagforrásokat
- Vetélytársa: nincsen (az angol tőke tekintélyes pozíciója is megmarad a térségben)

JAPÁN

- Meidzsi-reformok következménye: modernizáció + gazdasági fejlődés [A Meidzsi kifejezés "felvilágosult kormányzat"-ot jelent, maga a császár, Mucuhito nevezte így uralkodását.]
- a tanulásban látták a modernizáció alapfeltételét: "A tanulás a sikeres élet záloga". (fiatalokat küldtek külföldi tanulmányutakra, nyugati típusú iskolákat nyitottak, külföldi szakembereket hívtak az országba.)
- a bürokratikus államigazgatást a franciáktól vették át, a hadsereget porosz mintára szervezték, a haditengerészet a brit mintát követte.
- létrehozták a Japán Bankot, hajó- és fegyvergyárak, öntödék, gépműhelyek
- a selyem-, illetve teaexport meghatározóvá vált

- Minden ágazat közül a pamutipar fejlődött a leggyorsabban, de 1914-re Japán önálló lett a nehézipari termékek tekintetében is.
- Köv.: politikai eredmények
- 1894. legyőzték Kínát, s elfoglalták Tajvant
- 1904-1905-ben az orosz-japán háború - a Szahalin-szigetek, Korea, Mandzsúria megszerzése
- (Az oroszok legyőzésével a történelemben először sikerült európai államot egy ázsiaiinak legyőzni.)
- Vetélytársa: nincsen, mivel Oroszország a belső forradalom miatt nem expanzióképes

NÉMETORSZÁG

- 1871. Német Császárság létrejötte + Elzász és Lotharingia bekebelezése
- Bismarck: „kontinentális” politika – a külpolitikai helyzet megszilárdítása a célja + Franciaország elszigetelése – ezért:
- Kontinentális hatalmi egyensúly kialakítására törekedett
- **1873. Három Császár Szövetsége**
- Gyenge pont: Balkán – orosz és osztrák törekvések egymással ütköznek
- Ezzel: Franciaország elszigetelése megtörtént – az angolokkal is szembekerülnek a gyarmati törekvések miatt
- Oroszok: a Balkán miatt szembekerülnek a Monarchiával és Angliával
- Keleti kérdés: az Oszmán Birodalom gyengülése miatt a Balkánra Oroszország akar bejutni
- Anglia, az OMM támogatásával ezt megakadályozza
- **Hármas szövetség: orosz és franciaellenes**
- **1879. Kettős Szövetség:** Németország és a Monarchia (Bismarck és Andrássy Gyula gróf): Németország támogatja a Monarchiát egy esetleges orosz támadás esetén
- **1882. Hármas Szövetség:** Olaszország csatlakozása – az olaszok a franciákkal szemben kaptak támogatást – cserébe: feladták a Monarchiával szembeni irredenta törekvéseket
- 1883. Románia csatlakozik a Hármas Szövetséghez (Oroszországgal szembeni területi követeléseit akarja megvalósítani)
- ugyanakkor: 1882. a Három császár szövetségének megújítása
- 1887. Német-orosz viszontbiztosítási szerződés: a bismarcki külpolitika diadala
- Németország támogatja Orosz-t a Monarchia támadása esetére
- Oroszok semleges egy esetleges német-francia háború esetén
- A német egység megteremtése után: Európa legdinamikusabban fejlődő gazdasága
- A német ipar minden területene gyorsabban fejlődött, mint a brit – ennek oka: az imperilizmus új struktúrája
- Politikai következmény: gyarmatosító külpolitika – II. Vilmos menesztte Bismarckot
- II. Vilmos törekvése: német vezetésű „Közép-Európa” (Mitteleuropa): Monarchia, Olaszország, Balkán, Skandinávia, Franciaország és Oroszország nyugati tartományai
- Gyarmati törekvések: Közel-Kelet, Afrika, Csendes-óceán térsége
- Ennek megfelelően: hadseregfejlesztés, flottaprogram, tőkebehatolás Törökországba
- Ellenfelek: Franciaország, Oroszország és Anglia

AZ OSZTÁR-MAGYAR MONARCHIA

- Németország és Ausztria-Magyarország szövetsége szilárd maradt
- Németország azonban ebben a szövetségben is érvényesítette gazdasági fölényét
- A Monarchia problémái: belső nemzeti ellentétek – az alárendelt nemzetek követelték az egyenjogúságot
- Külpolitika: a Monarchia gyengesége miatt ráutalt a német szövetségre
- De: a német külpolitika a Monarchiának alárendelt szerepet szánt
- Drang nach Osten: a Monarchián keresztül törekedett Törökország felé
- Köv.: a Monarchia szembekerült az antanttal
- Balkáni pozíciók meggyengülése: a szövetséges Olaszország is jelentkezett (irredenta) igényeivel
- Szerbia: kiélezett ellentét(Karagyorgyevics-dinasztia hatalomra jutása)

OLASZORSZÁG

- Gyarmati törekvések: Tunézia megszerzése – köv: ellentét Franciaországgal
- A Földközi-tenger legyen „olasz beltenger”- köv.: ellentét a Monarchiával
- 1882. Hármasszövetség létrejötte –de: ugyanakkor olasz nyilatkozat, hogy nem fordulnak Anglia ellen(ok: az olasz flotta gyengesége+a hosszú partvonal miatt Angliával nem akar konfliktust)
- mindezek a tényezők bizonytalanná teszik Olaszország Hármasszövetséghez való tartozását
- némi olasz diplomáciai közeledés tehát Anglia és Franciaország felé – következmény: Tripolisz és Líbia olasz megszállása + a Dodekanész-szigetek megszerzése Törökországtól